

پنج پرسش در مورد انتخابات ایران

به قلم عمر کرمی (/fa/experts/mr-krmy-0/)

۹ مارس ۲۰۲۴

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/five-questions-irans-elections

العربية (/ar/policy-analysis/khmst-asyt-bshan-alantkhabat-alayranyt/)

درباره نویسنده

عمر کرمی (/fa/experts/mr-krmy-0/)

عمر کرمی مدیر ضداطلاعات در شرکت امنیت سایبری سیکس گیل (Sixgill) در اسرائیل است. او پیش از این پژوهشگر مهمان در انستیتو واشنگتن بوده است و نیز مدیریت کارهای پژوهشی و تحلیلی نیروهای دفاعی اسرائیل در حوزه خاورمیانه را بر عهده داشته است.

تحلیل کوتاه

انتخابات ایران به دلیل پیامدهای بلندمدت آن بیشتر جالب توجه است تا نتایج فوری آن

نمایش انتخاباتی تھی از معنای ایران به پایان رسید همان‌طور که سعید گلکار در این مقاله واشنگتن انستیتو (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/elections-expose-irans-fading-democratic-pretensions>) توضیح داد. مبارزات انتخاباتی مجلس شورای اسلامی و مجلس خبرگان با رد بی‌پروا و گسترده‌ی صلاحیت‌های نامزدها و بی‌تفاوتی عمومی همراه بود. با این‌همه این دوره از انتخابات ممکن است جریانات سیاسی رژیم را برای چند سال آینده شکل دهد و از این جهت قابل توجه است. آنچه در ادامه می‌آید پنج پرسشی است که سیاست‌گذاران بیرونی و ناظران هنگام بررسی گزارش‌های روز انتخابات باید در نظر بگیرند.

مشارکت عمومی تا چه حد پایین خواهد بود

حکومت امسال انگیزه بیشتری برای به رخ کشیدن هرگونه نشانه‌ای از مشارکت بالای رای‌دهندگان داشت. چرا که انتخابات یازده اسفند (اول مارس) نخستین انتخابات از زمان قتل مهسا امینی و اعتراضات گسترده در سال گذشته بود که به دامن زد. با وجود این رسیدن به سطح مشارکت پیشین دشوار است. انتخابات پیشین مجلس با پایین‌ترین میزان مشارکت عمومی (۴۲٪) از زمان انقلاب ۱۳۵۷ انجام شد و شورای نگهبان حکومت روند رد صلاحیت گسترده نامزدها (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/2024-election-cycle-starts-iran>) را دوچندان کرده است.

علی خامنه‌ای رهبر حکومت ایران برای انگیزه‌بخشی به رای‌دهندگان در ۹ اسفند سخنرانی کرد (<http://english.khamenei.ir/news/10585/Highlights-of-Leader-s-meeting-with-a-number-of-first-time-voters>) و خواستار انتخاباتی "قوی و پرسور" شد. با این استدلال که بی‌تفاوتی نسبت به انتخابات و تحریم آن مشکلات را حل نخواهد کرد. او هشدار داد که "هر کس ایران ملت و امنیت آن را دوست دارد باید بداند که اگر انتخابات ضعیف برگزار شود هیچ‌کس از آن سود نخواهد برد و همه متضرر خواهند شد." همزمان سپاه پاسداران نیز ادعا کرد (https://x.com/IRNA_1313/status/1762400241968451969?s=20) که میزان مشارکت بالا بر "محاسبات دشمن" برای ادامه "راهبرد تهدید تحریم و فشار حداکثری" اثرگذار خواهد بود. علیرضا پناهیان از روحانیون معتمد خامنه‌ای نیز از زاویه معنوی به انتخابات پرداخت و تأکید کرد

یک حق سیاسی □
انتظار می‌رود این تلاش‌ها تاثیر مطلوب را نداشته باشد هرچند که پیش‌بینی‌های درست پیش از انتخابات میزان مشارکت تا حدی بهتر را به نسبت تخمین‌های بسیار بد ماه پیش نشان می‌داد □ بنا به نتایج نظرسنجی ۹ اسفند

(https://x.com/Entekhab_News/status/1762357168362102912?s=20) که رای دادن بیشتر یک "وظیفه مذهبی" است تا صرفاً
(<https://ispa.ir/Default/Details/fa/3438/%D8%A2%D8%AE%D8%B1%DB%8C%D9%86-%D9%86%D8%AA%D8%A7%DB%8C%D8%AC-%D9%86%D8%B8%D8%B1%D8%B3%D9%86%D8%AC%DB%8C-%D9%85%D9%84%DB%8C-%D8%A7%DB%8C%D8%B3%D9%BE%D8%A7-%D8%AF%D8%B1-%D8%AE%D8%B5%D9%88%D8%B5-%D9%85%DB%8C%D8%B2%D8%A7%D9%86-%D9%85%D8%B4%D8%A7%D8%B1%DA%A9%D8%AA-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%AE%D8%A7%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D8%AC%D9%84%D8%B3-%D8%B4%D9%88%D8%B1%D8%A7%DB%8C-%D8%A7%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%DB%8C>) که از سوی موسسه نیمه‌رسمی "مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران" منتشر شده ۳۸□۵٪ رای‌دهندگان گفته بودند قطعا در انتخابات مشارکت خواهند کرد و ۷□۶٪ گفتند شاید شرکت کنند □ صدا و سیما جمهوری اسلامی هم پیش‌بینی کرد
(https://x.com/FarsNews_Agency/status/1762408533667037641?s=20) ۴۱□۵٪ از رای‌دهندگان قطعا و ۲۹□۵٪ هم شاید رای بدهند □ آمار خبرگزاری تسنیم هم که وابسته به سپاه پاسداران است این ارقام را به ترتیب ۴۷٪ و ۹٪
(<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1402/12/08/3045987>) گزارش کرده بود □

چه کسی رییس مجلس می‌شود

هرچند در سال‌های اخیر از اهمیت مجلس نمایندگان مجلس در سیاست ایران کاسته شده اما سمت ریاست مجلس هنوز در چارچوب حکومت اهمیت دارد □ رییس مجلس افزون بر حضور در شورای عالی امنیت ملی می‌تواند نقش مهمی در پیشبرد برنامه‌های رییس‌جمهور یا مانع‌تراشی در برابر آن داشته باشد □ برای نمونه علی لاریجانی در حمایت از توافق هسته‌ای مورد نظر حسن روحانی رییس‌جمهور پیشین نقشی کارگشا داشت □ در حالی که جانشین لاریجانی محمد باقر قالیباف - که سردار سپاه هم هست - با تصویب طرحی دولت روحانی را به چالش کشید این طرح دولت را ملزم می‌ساخت در صورت برداشته نشدن تحریم‌های بین‌المللی اقدامات اساسی هسته‌ای (مانند افزایش غنی‌سازی اورانیم) را به اجرا بگذارد □ حسن روحانی این طرح مجلس را مانعی بر تلاش‌های دولت برای احیای توافق هسته‌ای دانست □
امروز به نظر می‌رسد قالیباف برای یک دور دیگر ریاست مجلس اقبال دارد و شورای ائتلاف نیروهای انقلاب اسلامی (شانان) که یک گروه شاخص محافظه‌کار است از قالیباف با وجود اتهامات مطرح شده در رسانه‌ها درباره فساد او حمایت می‌کند □ البته ممکن است تندروها قالیباف را با چالش‌هایی هم روبه‌رو کنند □ آنها فهرستی یکدست از گروه‌های همفکر خود (مانند جبهه افراطی پایداری) را با تمرکز بر حوزه انتخاباتی قالیباف یعنی تهران تشکیل داده‌اند □ آخرین خبرها نیز حاکی است که یکی از همین نیروها در راس منتخبان تهران قرار گرفته است □

رای اصلاح‌طلبان کجا خواهد رفت

احزاب اصلاح‌طلب با رد صلاحیت بیشتر نامزدهای خود رویکردی بی‌تفاوت نسبت به این انتخابات در پیش گرفته‌اند که باعث شد بسیاری از رای‌دهندگان اصلاح‌طلب از جمله محمد خاتمی رییس‌جمهور پیشین از حضور در انتخابات منصرف شوند □ با وجود این برخی از آنها چه بسا تصمیم گرفته باشند به عنوان راهی برای اعتراض به وضع موجود به نامزدهای "عمل‌گرا" رأی دهند □ خود روحانی نیز پس از محرومیت از نامزدی در مجلس خبرگان این رویکرد را تشویق کرد □ او در یک پیام ویدیویی در ۹ اسفند
(<https://x.com/rouhanioffice/status/1762745957312065830?s=20>) از رد صلاحیت‌های گسترده ابراز تاسف کرد اما از ایرانیان خواست به نامزدهایی رای دهند که از وضعیت کنونی کشور ناراضی هستند و تلاش می‌کنند آن را تغییر دهند □
یکی از فهرست‌هایی که امید می‌رفت چنین رای‌دهندگانی را به خود جلب کند فهرست "صدای ملت" علی مطهری اما حتا شخص مطهری هم که فرزند مرتضی مطهری یکی از دستیاران خمینی و منتقد صریح دولت است نتوانست از حوزه انتخابی تهران رای بیاورد و از نمایندگی مجلس بازماند □ او از رییس‌جمهور به دلیل ناکامی در دستیابی به یک توافق هسته‌ای بهتر انتقاد کرده بود □ رای‌دهندگان اصلاح‌طلب به مقامات پیشین دولت روحانی و مورد تایید لاریجانی مانند محمد باقر نوبخت هم رای ندادند □

آیا نتایج انتخابات جریان جانشینی خامنه‌ای را شکل می‌دهد

انتخابات مجلس شورای اسلامی بیشترین توجه رسانه‌ها را به خود جلب می‌کند اما رای مجلس خبرگان چه بسا پیامدهای مهم‌تری برای آینده ایران داشته باشد. این نهاد بنا بر قانون اساسی وظیفه تعیین رهبر آینده را بر عهده دارد. مقامات حکومت در هفته‌های اخیر بیشتر بحث جانشینی را مطرح کرده‌اند و حتی به این موضوع اشاره کرده‌اند که ممکن است مجلس خبرگان بعدی در دوره هشت ساله خود مجلسی باشد که وارث خامنه‌ای را معرفی می‌کند. برای نمونه محمود محمدی اراکی عضو کنونی مجلس خبرگان در ۹ اسفند

<https://www.ilna.ir/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%DB%8C-3/1453089->

<https://www.ilna.ir/%D9%85%D8%AE%D8%A7%D9%84%D9%81%D8%AA-%D8%A2%DB%8C%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87-%D8%AE%D8%A7%D9%85%D9%86%D9%87-%D8%A7%DB%8C-%D8%A8%D8%A7-%D8%A8%D8%B1%D8%B1%D8%B3%DB%8C-%D9%BE%D8%B1%D9%88%D9%86%D8%AF%D9%87-%D9%81%D8%B1%D8%B2%D9%86%D8%AF%D8%B4-%D8%AF%D8%B1-%DA%A9%D9%85%DB%8C%D8%AA%D9%87-%D9%86%D9%81%D8%B1%D9%87-%D8%AE%D8%A8%D8%B1%DA%AF%D8%A7%D9%86-%D8%B1%D9%87%D8%A8%D8%B1%DB%8C>

شکی نیست که این نهاد اهمیت بیشتر و مسئولیت سنگین‌تری خواهد داشت. صادق محمدی نایب رییس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم نیز خاطر نشان کرد

<https://www.didbaniran.ir/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%DB%8C-3/180579-%D9%86%D8%A7%DB%8C%D8%A8-%D8%B1%D8%A6%DB%8C%D8%B3-%D9%85%D8%AC%D9%85%D8%B9-%D8%B9%D9%85%D9%88%D9%85%DB%8C-%D8%AC%D8%A7%D9%85%D8%B9%D9%87-%D9%85%D8%AF%D8%B1%D8%B3%DB%8C%D9%86-%D9%85%D9%85%DA%A9%D9%86-%D8%A7%D8%B3%D8%AA-%D9%81%D8%B1%D8%B2%D9%86%D8%AF-%D8%A2%DB%8C%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87-%D8%AE%D8%A7%D9%85%D9%86%D9%87-%D8%A7%DB%8C-%D8%AC%D8%B2%D9%88-%DA%AF%D8%B2%DB%8C%D9%86%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%B1%D9%87%D8%A8%D8%B1%DB%8C-%D8%A8%D8%A7%D8%B4%D8%AF-%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%AE%D8%A7%D8%A8-%D8%B1%D9%87%D8%A8%D8%B1-%D8%A2%DB%8C%D9%86%D8%AF%D9%87-%D9%86%D8%A8%D8%A7%DB%8C%D8%AF-%D9%85%D8%AD%D8%B1%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%87-%D8%A8%D8%A7%D8%B4%D8%AF-%D8%A2%D8%AE%D9%88%D9%86%D8%AF-%D8%A7%D9%86%DA%AF%D9%84%DB%8C%D8%B3%DB%8C-%DB%8C%DA%A9-%D9%88%D8%A7%D9%82%D8%B9%DB%8C%D8%AA-%D8%A7%D8%B3%D8%AA>

خامنه‌ای هنوز مشخص نیست و تصمیم فقط به مجلس خبرگان رهبری بستگی دارد. البته باید به این نکته اشاره کرد که تقریباً بخش بزرگی از کار تعیین رهبر آینده به دست سایر مراکز قدرت در پشت صحنه انجام خواهد شد و از مجلس خبرگان تنها برای مشروعیت بخشیدن به این گزینش استفاده می‌شود.

مجلس خبرگان کنونی که متشکل از هشتاد و هشت عضو است و همه مرد هستند و به جز یک نفر همه روحانی هستند به خاطر بالا بودن سن نمایندگان مورد انتقاد بوده است. در انتخابات ۱۳۹۴ بیش از ۹۰٪ نامزدهای پیروز بالای پنجاه سال سن داشتند. رژیم در ظاهر در این انتخابات خبرگان چیدمان خود را تغییر می‌دهد. بسیاری از اعضای مجلس برای انتخاب دوباره نامزد نشده‌اند که شاید تلاشی برای "جوان‌تر" کردن وجهه این نهاد پیش از تحولات مرتبط با جانشینی باشد.

احمد جنتی نود و هفت ساله رییس مجلس خبرگان از جمله روحانیانی است که از سمت خود کنار می‌روند. گمانه‌زنی‌ها در مورد جایگزین او در سمت رییس مجلس بر آیت الله‌های شاخصی مانند هاشم حسینی بوشهری احمد خاتمی و صادق آملی لاریجانی متمرکز بوده اما صادق لاریجانی به دلیل رای نیابردن از ورود به خبرگان بازماند.

با این‌همه جالب‌ترین نامزد چه بسا ابراهیم ریسی باشد. او هم‌اکنون معاون نخست مجلس خبرگان است و بسیاری باور دارند که خامنه‌ای او را برای جانشینی خود آماده می‌کند. در سال ۱۴۰۰ خامنه‌ای و شورای نگهبان مانع نامزدی رقبای شاخص ریسی شدند تا او برنده انتخابات ریاست جمهوری شود و امسال شورای نگهبان از تایید صلاحیت حسن روحانی برای نامزدی در انتخابات خبرگان خودداری کرد. اقدامی که بسیاری باور دارند با توجه به احتمال رای آوردن روحانی در انتخابات با اقدامات مربوط به جانشینی رهبر ایران بی‌ارتباط نباشد.

در نتیجه ریسی در انتخابات مجلس خبرگان با هیچ رقیب جدی مواجه نبود. شورای نگهبان بیشتر نامزدهای رقیب را رد صلاحیت کرد و تنها رقیب باقی مانده (حسن روحبخش) روحانی کمتر شناخته شده‌ای بود که آشکارا اعتراف کرده

<https://www.jamaran.news/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA-12/1623728-%D8%B1%D9%88%D8%AD-%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%DA%A9%D8%A7%D9%86%D8%AF%DB%8C%D8%AF%D8%A7%DB%8C-%D9%85%D8%AC%D9%84%D8%B3-%D8%AE%D8%A8%D8%B1%DA%AF%D8%A7%D9%86-%D8%AF%D8%B1-%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D9%86-%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8%DB%8C-%D8%A8%D8%B1%D8%A7%DB%8C-%D9%BE%D8%B1-%D8%B4%D9%88%D8%B1-%D8%B4%D8%AF%D9%86-%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%AE%D8%A7%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D8%A2%D9%85%D8%AF%D9%87-%D8%A7%D9%85-%D9%86%D9%87-%D8%B1%D8%A3%DB%8C-%DA%AF%D8%B1%D9%81%D8%AA%D9%86-%D8%AE%D8%A8%D8%B1%DA%AF%D8%A7%D9%86-%D8%A8%D8%A7%DB%8C%D8%AF-%D8%AF%D8%B1-%D9%85%D8%B3%D8%A3%D9%84%D9%87-%D9%86%D8%B8%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D8%AC%D8%AF%DB%8C-%D8%A8%D8%A7%D8%B4%D8%AF>

در این انتخابات برای ریسی به جز پیروزی قاطع نوعی رای اعتراضی در برابر رییس‌جمهور و نشانه بداقبالی او در بلندپروازی مفروض‌اش برای جانشینی رهبر تعبیر خواهد شد.

واکنش بیرونی‌ها

جامعه بین‌المللی هنگام بررسی انتخابات ایران اغلب روی آمار خام تمرکز می‌کند - به‌ویژه مشارکت پایین (به عنوان شاخصی از بی‌تفاوتی عمومی در برابر حکومت) و رد صلاحیت گسترده نامزدها (به عنوان مدرکی از نقض فاحش حقوق بشر از سوی رژیم). با وجود این با توجه به بحث فزاینده جانشینی و تغییرات چشمگیر در ترکیب مجلس خبرگان امسال جامعه بین‌المللی توجه بیشتری به این موضوع داشت. دنبال کردن عمیق‌تر نتایج انتخابات می‌تواند به مقامات آمریکایی و اروپایی برای شناسایی صاحب‌نفوذا و تاج‌بخش‌ها در ایران کمک کند. در واقع بسیاری از ایرانی‌ها انتظار دارند که غرب حساسیت خود را به موضوع حفظ کند چنانکه آیت‌الله اراکی و دیگر شخصیت‌های صاحب‌نام استدلال کردند که "حساسیت دشمن" نسبت به انتخابات امسال مجلس خبرگان با پیش‌بینی غربی‌ها در مورد نزدیک شدن دوره جانشینی رابطه مستقیم دارد.

أمر کارمی پژوهشگر مهمان پیشین در انستیتو واشینگتن است.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

A Libyan Solution to a Libyan Challenge

مارس ۲۰۲۳

Moin Kikhia

(/policy-analysis/libyan-solution-libyan-challenge)

ARTICLES & TESTIMONY

Israel Needs a New Strategy

مارس ۲۰۲۳

Dennis Ross

[\(/policy-analysis/israel-needs-new-strategy\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

There's No Such Thing as a "Ramadan Truce"

مارس ۲۰۲۳

Robert Satloff

[\(/policy-analysis/theres-no-such-thing-ramadan-truce\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/dmkrasy-w-aslah/\)](#) دمکراسی و اصلاح

[\(fa/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/\)](#) عرب و اسلام سیاسی

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/ayran/\)](#) ایران